

LIETUVOS
NACIONALINĖ
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

mpkšlas - menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1985
GRUODŽIO MĖN. 28 d. / DECEMBER 28, 1985
PART TWO - Nr. 252(48)

Šiame numeryje:

Amerikiečių žurnalas perduoda lietuvių savilaidos idėjas.
Pranas Čepėnas — keli prisiminimų brūkšniai.
Santaros-Šviesos suvažiavimas (2).
Viena savaitė Rio de Janeiro.
Bernardo Brazdžionio eilėraštis.
Antras kaimas South Bostono scenoje.
Chicagos teatruose.
„Draugo“ 1985 metų kultūrinio priedo turinys.

Kertinė Parastė

Amerikiečių žurnalas perduoda lietuvių savilaidos idėjas

Šiomis dienomis pasirodė ketvirtas literatūros žurnalo *Legeretė* numeris, skirtas Sovietų Sąjungai. Žurnalą leidžia to paties vardo tarptautinė rašytojų draugija.

Šiame numeryje išspausdintas vienuolikos straipsnių montažas vaizduoja gyvenimą totalitarinėje santvarkoje — ten, kur, redakcijos žodžiais, nedaug ką galima pasirinkti, kur viskas, ką pilietis vertina, pajungta valdžios užgaidoms. Viename tų straipsnių Kęstutis Girmius apžvelgia „Istorijos rašymo suvaržymus Lietuvoje“. Straipsnis perspausdintas iš JAV Lietuvių Bendruomenės kasmet leidžiamo pranešimo anglų kalba *Žmogaus teisių pažeidinėjimai Sovietų Sąjungos okupuotoje Lietuvoje*.

Žurnalo redaktorė, rašytoja Kimberly Coale, taip komentuoja šį straipsnį: „Jame pateikti faktai suteikia dar daugiau įrodymų apie sovietinės valdžios taktiką — ji užsispyrusiai teigia, kad lietuviams užtenka nesenos, komunistinės eros istorijos. Siekdami palaikyti tą idealios (komunistinės) tikrovės iliuziją, valdžios atstovai ignoruoja tradicinę kultūrą ir didvyriškus žygius, kuriuos neįmanoma įrikiuoti į komunistinę schemą. Tokie mėginimai ištrinti kultūros istoriją yra trumparegiškas užmojis. Komunistai nuvertina žmogaus atmintį, kurioje praeitis visad gyva“.

Legeretė žurnalo ketvirtame numeryje taip pat randame antrą dalį dokumentų rinkinio, pavadintą „Sovietinio gyvenimo tikrovė“. Tai iš savilaidinių *Perspektivų* paimtas 1980 metų gruodžio mėnesio įvykusio Vytauto Skuodžio, Gintauto Iešmanto ir Povilo Pečiūno teismo aprašymas. Jau antrą sykį šiais metais žurnalas rašo apie Jadvygą Bieliauskienę. Skaitytojai supažindinami su šią vasarą paskelbtu Amnesty International kreipimusi į medicinos darbuotojus, kuriame reiškiamas susirūpinimas pašlijusia „sąžinės kalinės“ Bieliauskienės sveikata. Taip pat spausdinamas nesenai

Vakarus pasiekęs jos pareiškimas, kuriame ji rašo, kaip lagerio vyriausybė ją persekioja, ir reiškia abejonę, ar jai pavyks išgyventi iki laisvės valandos.

Trisdešimt žurnalo puslapių paskirta liaui Gajauskui. Išspausdintas išsamus Gajausko straipsnis apie „Tarybinio darbininko padėtį“, parašytas 1983 metais Kučino lageryje. Pridedama trumpa Gajausko biografija. Ateinančiame žurnalo numeryje žadama spausdinti kitą Gajausko straipsnį: „Taika: menama ar tikroji“. Žurnalo redakcija tvirtina, kad Gajausko represavimas yra „moraliskai užgaulus“, jį reikia atkreipti tarptautinį dėmesį ir išvystyti spaudimą į sovietinę valdžią. Primenama, kad ta valdžia Gajauską persekioja jau nuo pat 1940-ųjų metų ir kad didžiąją savo gyvenimo dalį jis praleido konlageriuose.

Tarptautinė rašytojų draugija ragina žurnalo *Legeretė* skaitytojus rašyti centro komiteto generaliniam sekretoriui Michailui Gorbačioviui ir prašyti, kad sovietinė valdžia, vadovaudamasi humanitariniais sumetimais, besąlygiškai paleistų Gajauską ir leistų jam su savo šeima emigruoti į Jungtines Amerikos Valstybes. Peticijas Gajausko išlaisvinimui galima gauti žurnalo redakcijoje. (Adresas: LIWU, P.O. Drawer 1410, Daphne, Ala. 36526, USA.)

Ar amerikiečių skaitytojai domisi žmogaus teisių problemomis, išeivių literatūrine kūryba ir lietuvių „sąžinės kalinių“ likimais? *Legeretė* žurnalo redakcija į tai atsako teigiamai. Sparčiai auga prenumeratų skaičius, paskirti nuolatiniai korespondentai Paryžiuje ir Kinijoje, ateinančiais metais žurnalas išeis kas mėnesį. Redakcija gauna daug laiškų, kuriuose teirujamasi, kaip būtų galima padėti „sąžinės kaliniams“. Taip lietuvių patriotų ir kovotojų už žmogaus teises balsas vis garsiau skamba Amerikoje bei Europoje.

Pranas Čepėnas

Keli prisiminimų brūkšniai

VINCAS MACIŪNAS

Su tam tikra melancholija prisimename senesnieji Jono Aisčio eilėraščių žodžius: „O jeigu kartais po daugio metų / sueisim vėl, mieli draugai, / Tai mūsų gretos jau bus prarėtė...“ Sparčiai retėja mūsų gretos! Štai jau penkeri metai suėjo, kaip mirė Pranas Čepėnas (1980 spalio 3). Žinoma, laikas bėga nesustabdomai. Ateina nauji žmonės, iškyla nauji reikalai, nauji rūpesčiai, naujos idėjos. Viskas kinta, ir praeitis pamažu uždengiama užmiršties drobulė. Taip jau visada buvo ir bus. O betgi ne visi pamirštami. Ne vienas palieka apie save žymę ateičiai, davęs ką svaresnio mūsų visuomeniniam ar kultūriniam gyvenimui. Ir „po daugio metų“ tyrinėjantieji mūsų išeivijos kultūrinį gyvenimą užeis jame Prano Čepėno vardą.

Mintimi nukylu į laikus prieš 50 metų. Jau buvau grįžęs iš studijų užsienyje, rašiau disertaciją ir rengiau 1935 m. rudens semestre Humanitarinių mokslų fakultete skaitysimam kursui. Iš savo buvusių profesorių daugiausia suartėjau su Vaclovu Biržiška, nes kaip ir jis, labiausiai domėjau si senesniąja mūsų literatūra ir senais rankraščiais, o jų įdomių buvau aptikęs ypač Krokuvos bibliotekoje ir archyvuose. Turėjome tad daug bendrų interesų ir kalbos. V. Biržiška buvo tada ėjusio *Lietuviškosios enciklopedijos* vyr. redaktorius. Kambarį LE redakcijai jis surado savo vadovaujamoje universiteto bibliotekoje. Čia nuolat lankėsi daug profesorių, LE bendradarbių. Susidarė lyg savotiškas intelektualinis klubas, kur kartkartėmis buvo pasikalbama ne tik enciklopediniais ir moksliniais klausimais, bet ir universiteto bei šiaip visuomeniniais reikalais.

Čia ir susipažinau su Pranu Čepėnu, kuris nuo pat pradžios (1931 m.) buvo LE sekretorius, tad kasdieną tame kambaryje darbavosi. Anksčiau mudu nebuvome susitikę. Jis buvo vyresnės už mane kartos (g. 1899 balandžio 4), mokėsis karo metu Voronežo lietuvių gimnazijoje, o vėliau studijavo Kaune istoriją, dar prieš man įstojant universitetan. Nuo 1935 m. nuolat su juo matydavosi, ne tik gerai susipažinau, bet ir suartėjau. Iš pat pradžių gerą įspūdį padarė jo ramus būdas, tvirtas principingumas, bet drauge ir tolerantiška laikysena kitai manančiųjų atžvilgiu, o labiausiai tai jo didelis mokslo pamėgimas. Jau pirmaisiais mudviejų pažinties metais (1935 m.) buvo išleistas jo parengtas (drauge su žmona A. Sirutyte-Čepėniene ir K. Boruta) *Tarptautinių žodžių žodynas*, labai reikalingas mūsų visuomenei, tokio didelio (1064 p.) dar neturėjusiai. 1940 m. Čepėnas buvo pakviestas LE redakcinio kolektyvan, taigi tapo vienu iš LE redaktorių. Buvo įtrauktas ir universiteto darban: 1940 m.

Humanitarinių mokslų fakulteto tarybos buvo išrinktas asistentu ir dėstė kai kuriuos visuotinės istorijos kursus. Po karo dėstė trumpai (1946-1949 m.) veikusiame Pabaltijo universitete, kuris buvo įsteigtas Hamburge, o netrukus iškeltas netoliman Pinnebergan.

1949 m. Čepėnas su šeima atvyko Amerikon ir įsikūrė Chicagoje. Kaip patyręs ilgametis *Lietuviškosios enciklopedijos* darbuotojas jis buvo pakviestas 1953 m. Bostone pradėtos leisti *Lietuvių enciklopedijos* redakcinio kolektyvan. Paskutinę jam tekusią LE dalį Čepėnas suredaguavo 1966 m. Taigi prie abiejų enciklopedijų (prieškarinės ir bostoninės) darbavosi po 13 metų. Iš viso daugiau kaip ketvirtadalį šimtmečio! Ilgiau negu kuris kitas mūsų enciklopedininkas.

Sulaukęs pensininko amžiaus, Čepėnas nemetė savo pamėgtojo knyginio darbo ir suredaguavo kelias vertingas knygas. Lietuvių profesorių draugijos Amerikoje pakviestas, parengė spaudai (beje, kelis skyrius pats parašė) kolektyvinę (48 bendradarbių) knygą *Lietuvos universitetas, 1579 — 1803 — 1922* (išsp. 1972). Veikale šalia senojo Vilniaus universiteto istorijos buvo detalios apžvelgtos Kauno ir Vilniaus universitetų 1922-1944 m. santvarka ir veikla. Buvo pridėta mokslo personalo spaudinių bibliografija, o taip pat gerokas pluoštas atsiminimų, rašytų buvusių profesorių ir studentų.

Suredagavo Čepėnas ir dvi įdomias atsiminimų knygas: Kazio Musteikio (Lietuvos krašto apsaugos ministro 1938-1940 m., su kuriuo susipažino Chicagoje, bedirdamas tame pačiame geležies

Pranas Čepėnas (1899-1980) Nuotrauka Daumanto Cibo

fabriko) *Prisiminimų fragmentus* (išsp. 1970) ir Vlado Poželos (energingai su caro valdžia prieš Pirmąjį karą kovojusio lietuvių socialdemokratų veikėjo, vėliau Lietuvos ministro ir žymaus advokato) *Jaunystės atsiminimus* (išsp. 1971).

1972 m. buvo išspausdinta Čepėno redaguota Kazio Ališausko (su juo Čepėnas artimai susipažino dar Voronežo gimnazijos laikais) *Kovų dėl Lietuvos nepriklausomybės I-sis tomas* (kiti du tomai, parašyti A. Rukšos, buvo išsp. 1981 ir 1982 m.). Į Ališausko knygos parengimą spaudai Čepėnas įdėjo daug kruopštaus darbo, ir autorius pramėję labai jam dėkojo: „Ypatingą pagarbą ir padėką reiškiu Pr. Čepėnui, paskyru-

siam daug laiko šiam veikalui suredaguoti, padariusiam nemažą esminių papildymų, panaudojant literatūrą svetimomis kalbomis ir sutikrinusiam visus vietovardžius“.

Dar nurodysime, kad žymiojo visuomenės veikėjo ir Vasario 16-sios akto signataro Stepono Kairio dviem stambiems atsiminimų tomams (*Lietuva budo*, 1957, ir *Tau, Lietuva*, 1964) Čepėnas sudarė Geografinių vardų ir Pavardžių bei vardų rodykles (įdėtas antrojon knygon).

Nesiribodamas kitų autorių knygų redagavimu, Čepėnas skelbė savo straipsnius įvairioje periodikoje, o taip pat užsimojo parašyti plačią *Naujųjų laikų Lietuvos istoriją*, kurios I-as tomas (xv, 543 p.) buvo išspausdintas 1977 m.

Pradedant rašyti kokį didelės apimties darbą, reikia būti tikram, kad jis bus kieno nors išleistas. Tokį užtikrinimą Čepėnas turėjo. Rašė I-jo tomo pratarmėje: „Baigus ilgametį darbą redaguojant Lietuvių Enciklopediją, Dr. Kazio Grieniaus fondas pasiūlė man parašyti platesnę naujųjų laikų Lietuvos istoriją“.

Didysis sunkumas rašyti išeivijoje tokį išsamų veikalą yra kiekvieno autoriaus opiai jaučiami reikalingos liuanistinės literatūros trūkumai. Ir dar ta pati visur išmėtyta, nelengvai surandama ir pasiekiamą. Betgi ryžtingas noras daug ką nugali. Padėjo ir ilgametis darbas prie enciklopedijos, skatinęs visur teirautis, ieškoti reikalingų knygų ir senos periodikos komplektų. Dideliam lietuvių knygos mylėtojų Čepėnui, kruopštaus darbo nesigailint, pavyko pakankamai susieškoti medžiagos, nors gal ir ne viską dėl dabartinių išeivijos gyvenimo sąlygų.

Pirmajame tome Čepėnas aprašinėjo laikotarpį nuo 1863 m. sukilimo iki Pirmojo pasaulinio karo. Antrajame, dabar jau spausdinamame ir netrukus pasirodysiančiame, aprašomi laikai iki Steigiamosios seimo. Trečiajame turėjo būti aprašyti laikai iki 1940 m. Jo parašyti Čepėnas nebespėjo.

Beje, tas liūdnei nuskambas žodis „nebesuspėjo“ randamas daugelio rašančiųjų biografinėse. Štai Krėvė labai norėjo užbaigti savo viso amžiaus kūrinių *Dangaus ir žemės sūnūs*. Jau išeivijoje — išspausdino pirmąją veikalo dalį (1949 m.). Parašė ir antrąją dalį, kuri buvo išspausdinta jau po jo mirties (šeštame jo *Raštų* tome). Trečiosios dalies parašyti Krėvė taip ir nebespėjo.

Vaclovas Biržiška, visada darbų darbėliais apsikroves, rašė man 1955 lapkričio 17: „...esu pasiryžęs griebtis dar vieno naujo“ (darbo), ir prašė atsiųsti jam reikalingos medžiagos iš Pensylvanijos universiteto bibliotekos, kurioje dirbau. Tai turėjo būti tęsinys jo *Aleksandrino* (lietuvių rašytojų biografijų, bibliografijų ir biobibliografijų rinkinio). Deja, nė dviejų mėnesių neprašė, ir jis mirė, širdies smūgio ištiktas. Nebesuspėjo.

Visą laiką darbuose paskendęs buvo Pranas Skardžius. Neatsitraukė nuo jų ir pensijon išėjęs bei sunkiai susirgęs. Žmonos raginamas eiti pasivaikščioti, kaip jam buvo gydytoju nurodyta, atsakė: „Palauk, eisiu vėliau, man dabar labai gerai sekasi dirbti“. Nesuspėjo ir jis.

Prisimenu Antaną Salį. 1972 metais gavęs iš Pensylvanijos universiteto semestrą atostogų, ketino nuvažiuoti Floridon ir ten ramioje aplinkoje nekludomas rašyti istorinį lietuvių kalbos žodyną (jį kukliai vadino žodyne-liu), kuriam medžiagos buvo prisirinkęs 1969 metais lankydamsis Lietuvoje. Deja, išvyko ne Floridon, o Igoninēn, ir jau nebegrįžtamai. Žodyno parengti nebesuspėjo.

Dar daug galima būtų suminėti tokių nebesuspejusių. Nebesuspėjo ir Pranas Čepėnas. Esame betgi jam dėkingi ir už tai, ką jis suspėjo duoti.

Senoji Lietuva Iš Lietuvių fotografų išeivijoje 14-tos metinės parodos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, 1985 m. spalio 25 — lapkričio 3 d.

Santaros-Šviesos suvažiavimas (2)

NIJOLĖ KUPSTAITE

Šeštadienio, rugsėjo 7 d., programą pradėjo poetė Živilė Bilaišytė. Ji pasidalijo mintimis apie išeivijos literatūrą. Jos paskaitos tema „Ieškant prasmės: kalba, istorinis palikimas ir tikrovė“. Poetė pradėjo Antano Škėmos žodžiais, pasakytais jo prieš 27 metus, kuriais jis skelbė lietuvių išeivijos literatūros mirtį, kaip neišvengiamą faktą. Jo tvirtinimu, palikti pėdas žemėje galima tik savojoje žemėje. Šis klausimas turi daug bendro su literatūros testinumu ir generacijų vystymusi. Pranešėja pažymėjo, kad Škėma išeivijos literatūroje įžiūrėjo keletą alternatyvių srovių: 1. užsidarymą i sentimentaliųjų gatelių geto, 2. įklimpimą į rezignaciją ir 3. asimiliavimąsi. Tenka pabrėžti, kad Škėma apgalvotai keičia žodį tremtis i išeiviją. Jo žodžiais tarant, niekas mūsų netrėmė, o patys pabėgome. Živilė Bilaišytė atkreipė dėmesį i Škėmos pesimistišką požiūrį literatūros prieauglio klausimu. Šiuo metu, konstatuoja Bilaišytė, kaip tik taip ir yra — Škėmos pranašystė išsipildė. Kodėl, klausia prelegentė, praėjus 40 metų nuo Antano pasaulinio karo pabaigos ir to laikotarpio lietuvių egzodo iš savo žemės išeivijoje kuriama literatūra baigiasi, miršta, gesta. Atsakymą ji randa Algimanto Mackaus išsakytose skaudžioje tiesoje apie egzilę ir kalbą Antano Škėmos tragiškos mirties proga: „Tolsta mūsų egzilė, tolsta mūsų kalba, Žilvine, Žilvinėli, bespalvė plyšta puta“.

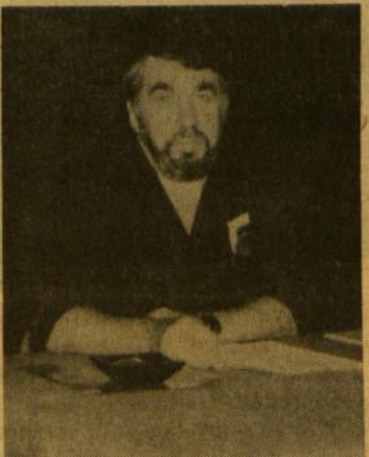
Literatūros kritiko, rašytojo ir poeto Algimanto Bučys paskaita „Miestas dabartinėje prozoje“ pradėjo popietinę suvažiavimo dalį. Jis pasakė, kad iš 300 Lietuvoje besidurbojantių plunksnos brolių tik 50 yra gimę kaime. Daugeiui kaimas jau tapo vasaros

Santaros-Šviesos suvažiavime Tabor Farm, Sodus, Michigan, 1985 m. rugsėjo mėn. 5-8 d.: dr. Violeta Kelertienė, dr. Vytautas Kavolis, dr. Ilona Gražytė-Maziliauskienė, už jų — Zenonas Rekašius.

Nuotrauka Vidos Kuprytės.

viešnagės širdžiai miela vieta, kol gimtinės lizdų galutinai neišardė ir nesulygino su žeme melioracija. Prelegentas rėmėsi statistika. Būtent, kad 1913 m. kaime gyveno 87% gyventojų, o 1970 m. pirmą kartą Lietuvos istorijoje miesto gyventojų skaičius viršijo kaimo gyventojų skaičių. Šiandien, o tiksliau 1982 m.

Algimantas Bučys kalba Santaros-Šviesos suvažiavime — nuotrauka Vidos Kuprytės.

duomenimis, 63.5% mieste, o tik 36.5% kaime. Vaizdžiai tarus, miestas praryja kaimą, ir mes čia esame ne kokia išimtis XX a. Paties gyvenimo raida lemia netradicinę, dar pilnai neįsisąmonintą ir neapmąstytą dabartinę mūsų tautos padėtį, kai senosios žmonių kartos ne šiaip sau išsina, užleisdamos vietą naujoms — analogiškomis kartoms, o visiškai pasitraukia su visu savo gyvenimo būdu, ir visos tos naujos kartos pačios privalo sau susirasti gyvenimui naują vietą pasaulyje ir būdą jame. Naujom kartom tai jau ne dilema, o direktyvinė būtinybė.

Tęsdamas savo mintis apie miesto tematiką literatūroje, A. Bučys pasakė, kad kaimo žmogus, atsikėles i miestą, nebenturi kur grįžti ne gyvenamosios vietos, o dvasinė prasmė. Mieste jis triūšia vaikų ir anūkų labui, pakludamas nežemoniškiems miesto ritams, sielodamasis dėl

netvarkos ir nesuvokiamo skubėjimo ir triukšmo bei chaoso, o grįžęs i kaimą kankinasi, stengdamasis suprasti painius savo miestiečių vaikų likimus bei rūpesčius. Bet ne to žmogaus tema prelegentui rūpėjo šį kartą. Aiškindamas Sauliaus Tomo Kondroto kūryboje esančius simbolius, jis pabrėžė, kad Kondrotas anaipatol ne tik žaidžia vardan literatūrinio žaidimo, ar šiaip iš piršto laužia šiuos simbolius. Čia galėtume prisiminti lietuvių sakmes, kur daugelis paslaptingų keistų dalykų dedasi rūke, migloje. Ir turbūt būtų ne visai pagrįsta žiūrėti i panašią transformaciją tradicinių žvilgsnių, kai meninių formų neįprastumas tiesiogiai susiejamas su idėjos neaiškumu. Vieno kritiko teigimu, pastarųjų metų prozos debiutų nepakankamumas atsirado kaip tik dėl idėjinės autorių pozicijos aiškumo stygio, dėl estetinio idealo miglotumo. Baigdamas rašytojas A.

Bučys pasakė, kad migla miglai nelygi. Ir ko gero pačiai kritikai teks ilgai prisitaikyti tikslesnius raktus miestiskosios prozos, apskritai, miestiskosios kultūros apraiskoms bei kūriniams giliau ir teisingiau suvokti. Jo nuomone, ne vien nuo miesto temos atsiradimo kūrinyje prasideda miestiskoji kultūra, vadinasi proza. Tema kūrinyje gali būti ne taip svarbi, ji gali būti net ne miestiska. Svarbiau, kad jos meniniame įprasminime ima vyrėti nauji netradiciniai principai.

Kitas tos dienos svečias iš Lietuvos, poetas Marcelijus Martinaitis, paskaitą „Folkloriniai motyvai šiaurinėje lietuvių poezijoje“ pradėjo Bernardo Brazdžionio eilėraščiu, kuriame perteiktas žmogaus neturėjimas namų ir tai susiję su gyvenimo trumpumu. Čia yra svarbi folklorinė pasaulėjauta — namai tai reiškia pastovumą ir amžinumą ir ten, kur susitinka gyvieji ir mirusieji, kurie sudarė vieną šeimą. Dramatiškas namų likimas skaudžiai palietė išeivijų kartą. Tad Žilvino pasaulinio fragmentas „Žilvine,

Žilvinėli“ grįžta pas Škėmą, o paskui Mackaus pakartotas įgyja simbolinę likimo prasmę. Folkloras nukreipia i vidų. Jis yra ir blokuojanti uždara, beveik nieko nepraleidžianti sistema, tačiau nepalankiausiomis sąlygomis išsaugojo kalbą ir kultūrą. Agrarinė kultūra būdavo perduodama tarsi savaime dirbant, žaidžiant, švenčiant, kas šiaurinė mums tampa dvasine vidine savastimi, reikalaujančia išraiškos, meninių programų, knygų skaitymo ir t.t. Visas žmogaus gyvenimas nuo gimimo iki mirties buvo poetizuojamas. Todėl tautosaką reikia suvokti ne tik kaip liaudies meną, bet kaip specifinę agrarinių visuomenių išvystytą kultūros sistemą (prelegentas turėjo omeny apeigas, tikėjimus). Šiandien, jo nuomone, tradicinės kultūros beveik neperduoda namai, šeima, architektūra. Tai veda prie folklorinės kultūros praradimo. Jaučiamės esą pakrauti tokia energija dar neišreikštų žinojimu, kuris buvo sukaup-tas ne raštu, ne kultūros centruose, o visoje tautos gyvenimo sanklodoj: sody-

boj, šeimoj. Mes turime keistos lietuviškos kančios, kuri pratrūksta tai Putino, tai Salomėjos Nėries, tai Širvio, tai Marcinkevičiaus lyrikoje bei Mackaus eilėraščiuose.

Toliau M. Martinaitis grįžo prie tautosakos panaudojimo literatūroje. Tai tam tikra žmogiškoji strategija, pasakė poetas, unikalus santykis su gamta ir visata; kiekviena tauta kuria savo visatą. Tautosaka — tam tikra kalbėjimo, kalbos surišimo ir fiksavimo tradicija, pasitarnaujanti kuriant literatūrą rašto kalba. Žodžiai su poetine nuosėda yra būdingi folklorui ir poezijai negali juo nepasinaudoti. Jame susiduria, kaip M. Martinaitis mano, kelios temos — folkloro žanro ir apeigų motyvuota prasmė ir jo ženklo padėtis kasdieninėje kalboje. Pavyzdžiui, vertimuose žodžiai, turintys folklorinę tradiciją, adaptuojami kaip ir poezijoje, su tam tikra gatava prasmė. Duonos motyvas, sutinkamas vestuvinėse bei kitose apeigose, yra semantiškai išplėtotas, kaip šeimos kūrimo ir jos vienybės (Nukelta i 3 psl.)

Santaros-Šviesos 1985 m. suvažiavime: Marytė Černiūtė, Alina Staknienė, Aldona Kaminskienė, Aldona Markelienė, Stasys Tamulionis, Marytė Paškevičienė.

Nuotrauka Vidos Kuprytės

Saulė Jautokaitė

Viena savaitė Rio de Janeiro

Rio de Janeiro (portugališkai tai reiškia „Sausio mėnesio upė“), antras savo didumu Brazilijos miestas, yra žinomas kaip Pietų Amerikos kurortas ir uostas. Jis garsus savo ilgaus patalnio ilankų paplūdimiais, naktiniais klubais, kavinėmis, restoranais, brangakmenių krautuvėmis ir ilgomis eilėmis atplaukiančiais laivais. Rio de Janeiro gali pasigirti savo įkūrėjo Estacio de Sa 1565 m. parinkta gamtine aplinkuma. Retas didmiestis gali didžiuliais tokiais gamtos privačumais: vandeniu, aukštomis salomis, pajūrio lyguma, užnugario kalnais ir apvalius metus tropiniu klimatu.

Tropikai ir buvo viena iš pagrindinių priežasčių vykti i Rio de Janeiro. Ypačiai norėjosi patirti kalėdaijį tropikinio klimato krašte. Sunku buvo įsivaizduoti šiaurietui žmogui, kad yra sausio pirmoji diena, kai pažiūrėjus per viešbučio langą parke svyruoja vėjo pučiamos palmės, kai gatvėje termometras rodo 30 laipsnių šilumos (86 Fahrenheitai), kai parke gyventojai vaikščioja beveik Adomo ir Ievos kostiumais. Keistai atrodo, kai kalėdinė eglutė vakarą ir naktį šviečianti gražiomis, spalvotomis šviesomis, dieną buvo visiškai nepastebima, nes ji yra tikrai medinis stiebas, kurios šakos yra išvedžiotos vielos su kabančiomis lemputėmis. Viena apsipirkimo centre, krautuvėje teko matyti eglutę su vata apdėtomis šakomis, norint išgauti sniego įspūdį. Atrodo, kad švenčiant Kalėdas ir Naujuosius Metus tropikiniame krašte, išviršiniai ženklai nuolatos turi priminti šių švenčių nuotaiką. Šventiškų papuošalų nuolatos teko matyti: krautuvėse — priklijuotus kalėdinių senelių veidus, miesto aikštėse — prakartėles, eglutes, blizgučius. Nuolatos sąmoningai reikėjo prisiminti, kad esu

antroje žemės rutulio pusėje. Dabar čia yra vasara, o ten žiema.

Kiekvienas didmiestis turi ką nors jam būdingo, išskiriantį jį iš kitų miestų. Londonas turi Big Ben laikrodį, Paryžius — Eifelio bokštą, Oslo — Vigelando skulptūrų parką, Atėnai — Akropolį, o Rio de Janeiro — Kristaus statulą stovinčią ant Corcovado uolos iškyšulio viršūnės. Ši statula, matoma iš kiekvienos miesto dalies, atrodo maža, labiau panaši i kryžių negu i statulą. Įspūdingas vaizdas, kai slenkantys debesys Kristų uždengia, o jiems praslinkus, jis vėl pasirodo. O naktį jis apšviestas, rodo, saugoja miegantį miestą. Užvažiavus i kalną, statulos vaizdas pasikeičia. Dabar ši statula yra masyvi, stilizuota, plačiai išskėstomis rankomis, rimtu veidu. Milžiniškoje Kristaus papėdėje jautiesi labai saugiai, žiūrėdamas žemyn i žavingą vaizdą: uolėtas salas, Atlanto įlankas, miesto baltus pastatus. Šis vaizdas ne vieną lankytoją savotiškai sugraudina džiaugsmingu grožiu.

Kažin kodėl Pietų Amerika ilgai netraukė, atrodo, kad ten nuvykus išau europiečių apgyventą kraštą su jų įtakinga, ypač portugalų kultūra. Bet europiečiai seniai prarado savo įtaką. Brazilai yra susiformavusi nauja tauta su savo skirtinga kultūra. Rio de Janeiro gyventojų daugumą sudaro mulatai: negrų, indėnų ir baltųjų mišinys. Grynai baltosios rasės žmogus rečiau sutinkamas. Ši naujoji „rasė“ turi savo charakterį. Šie žemo ūgio, smulkaus sudėjimo, savotiškų veido bruožų žmonės pasižymi netvarkingumu, švaros stoka, nepunktualumu, nesąžiningumu. Paklaustas, kada atidaromos krautuvės, jam vistic ar jis pasakė devintą ar dešimtą valandą. Arba taksi vairuotojas pirma nuvežė prie bažnyčios, o vėliau pasakė, kad dar tebėra uždaryta. O juk kiekvienam keleiviui, kurio laikas yra ribotas, yra labai svarbu punktualumas, aptarnavimas, teisinga informacija.

Vieno kelionės vadovo papasakotas juokas puikiai pavaizduoja vieną braziliečio bruožą. Kartą helikopteriu skrido trys pre-

zidentai. Užrištomis akimis jie turėjo atspėti, kurioje vietoje jie skrenda. Prezidentas Reaganas, iškišęs ranką pro langą, po kelių minučių pasakė: „Skrendame virš New Yorko“. Kitų prezidentų paklaustas kaip jis atspėjo, atsakė: „Aš galėjau apčiuopti Laisvės statulos karūną“. Prancūzijos prezidentas Mitterand, paskridus kelias minutes, pasakė: „Skrendame virš Paryžiaus“. Paklaustas, kaip jis atspėjo, atsakė: „Aš galiu užuosti parfumų kvapą“. Toliau skrendant, Brazilijos prezidentas Figueiredo iškišęs ranką pro langą tuojau pasakė: „Skrendame virš Rio de Janeiro“. Paklaustas, kaip jis atspėjo, pasakė: „Kazin kas pavogė mano laikrodį“. Turbūt todėl nuolatos mus išpėdavo saugoti savo pasus, pinigų, papuošalus.

Lankantis šių laikų Rio de Janeiro, jo kultūrinis gyvenimas nėra toks populiarus kaip pramoginis gyvenimas. Pvz., muziejai buvo atidaryti tokias trumpas valandas, kad buvo sunku suspėti juos aplankyti. Šiaip taip pasisekė nueiti i moder-

niojo meno muziejų. Naujas, trijų aukštų, tamsiai pilkas, modernios architektūros pastatas. Antrame ir trečiame aukšte yra paprastos galerijos, iškabinti vietinių, Pietų Amerikos dailininkų darbai. Šie meno kūriniai modernūs, šiuolaikiniai, spalvos rėkiančios, temos labai drąsios. Žiūrovo dėmesį labiau patraukia netvarkingas paveikslų ekspozavimas, negu patys kūriniai. Vieni paveikslai be rėmų, kitų susiraitę kampai. Lankytojų buvome tik keturi žmonės. Todėl labai arti sekėme paskui kitą amerikiečių porą. Paprastai išeinant prie durų randame krautuvėlę, kurioje galima nusipirkti įvairių suvenyrinių daiktų: knygų, katalogų, paveikslų. Čia nieko neturėjo išskyrus kelias knygučes ir tos pačios portugalų kalba. Nestebėtina, nes čia naudojama beveik tik portugalų kalba, atmaišyta negrų ir indėnų įtakomis. Net ir tokiose turistinėse vietose kaip viešbučiuose ir aerodromuose nelabai lengva susikalbėti.

Nors Brazilija yra laikomas katalikišku

kraštu, bet daugelis jos piliečių tebepraktikuoja pagoniškų papročius, vadinamus „macumba“. Nelabai aišku buvo, ką šis žodis tiksliai reiškia, bet, kiek supratau, tai savotiškos deivės arba dvasios, gyvenančios vandenį, garbinimas. Naujų metų išvakarėse, žmonės susirinkę i paplūdimius, jai uždega žvakes, atneša maisto, meta pinigų. Tokiu būdu ją palepinę, jos garbintojai užtikrina sau laimę ir pasisekimą ateinančiais metais. Kadangi kelionės gida vis labai stipriai pabrėžė ir išryškino šį pagonišką paprotį, taip ir susidarė savotiškas įspūdis, kad esu pagoniš-kame krašte.

Prieš Naujus metus i Rio de Janeiro paplūdimius privažiuoja daug vietinių gyventojų iš tolimesnių provincijų. Šie vietiniai gyventojai yra primityvūs, savo papročius tebesilaikantys indėnai. Jiems nereikia ištaigingų viešbučių, jie pasitenkina autobuso pavėsiu. Čia jie verda, kepa, valgo ir miega. Kadangi labai šilta, rūbų daug nereikia, užtenka dirželio šen, dirželio ten. Tokius gyventojus buvo tekę matyti tiktais žurnaluose ir kultūrfilmuose.

Graikų filosofas Platonas yra pasakęs, kad gamta — laukai, pievos, miškai jam nieko nesako apie žmones, bet miestas daug ką pasako apie jo gyventojus. Pamačius Rio de Janeiro, su septyniais milijonais gyventojų, susidarė labai geras jausmas apie miesto gyventojų papročius, elgesį, temperamentą, pasikeičia nuomonė apie jį, kartais i geresnę pusę, kartais i prastesnę. Rio de Janeiro pasiliks atmintyje, kaip gražus miestas iš tolo, apsuptas žavia gamta, bet pamačius jį iš arčiau, jis pasirodo komplikotas ir pilnas kontrastų miestas. Vienus miestus aplankius, norisi juose pasilikti ir gyventi. Rio de Janeiro yra vienas iš tokių miestų, kurį džiaugiuos pamačiusi ir nebuvo jau taip labai liūdna jį apleidžiant.

Reginys iš oro — Kristus Išganytojas, Parque Nacional da Tijuca, Rio de Janeiro, Brazilija.

Bernardas Brazdžionis

APMASTYMAI HALLEY KOMETOS STEBEJIMO METU

*Sugrįžta ji po daugelio negrįžtančių dekadų
Šio, dvidešimto, amžiaus neramiųjų dangumi
Ir tu pro krintančių apyaušrių kaskadą
Nuoga akim ieškoti jos imi.*

*Ne astronomas. Nerandi. Kaip žemės viešpatiai neranda
Plačiojo visatoje, o Viešpatie, Tave.
Tikės naktim, o netikės diena, tikės mitu, tikės legenda,
O Tavo, Dieve, užgimimo netikės, neras, nešvės.*

*Praeis sugrįžus kometą pro žvaigždes ir pro
žvaigždes Pegaso,
Pro Andromedos didžiąją galaktiką praeis linksma,
Ir nežinosi, kad likimą tavo ji už Sagitarijaus
žvaigždyno neša,
Ir nežinosi, žeme, kur, kada ir kaip ištiks žiema.*

*Nuoga akim, žmogau, jos neieškoti niekad,
Nuoga ranka nesieks jos nusidriekusių liepsnų —
Ateina ji, ir pėsčios ilgą kely nelieka,
Nueina ji kaip pasaka viršūnėmis kalnų.*

*Akis, išvydusi, ir vėl, kad nematyti, merksis,
Ranka, apčiuopusi, apaugęs žaidžiu žaidžiom, —
Ir tau vaidensis planetą, pabudęs Marsas,
Net ir taikos taikiausiom valandom.*

*Nuoga mintim matysi ją kaip strėlę nuogą
Nuo kūdikio sapnų lig karsto nelemtos lentos
Ir žmoguje regėdamas jau nebe žmogų,
Tikėsi laime rojaus laimės prarastos.*

*Nuoga širdim priimki ją kaip viešnią,
Kuri po daugelio dekadų vėl sugrįžusi viešės,
Ir tavo džiaugsmas į ramybės užgimimo giesmę
Ir praėjies tikrovę ir užburtą lobį panėsės.*

Santaros-Sviesos suvažiavimas

(Atkelta iš 2 psl.)

simbolis, o kraujas — kaip išsiskyrimo ir aukos įvaizdis. Apskritai, autentiškuose kūriniuose, pasakė M. Martinaitis, tautosakiškumas nėra demonstruojamas, jis labiau vidinis, menamas, neišorinis, pareinantis nuo to, kaip skaitysim eilėraščių, kaip patys suvokiame folklorą. Prasiplėčia ne tik prasminės, bet ir žaidybinės eilėraščių ribos, galimas vis kitas perskaitymas, kiti interpretacijų planai, kurių poetas kurdamas nežinojo arba apie juos negalvojo. M. Martinaitis, remdamasis Vytauto Bložės kūriniiais, pasakė, kad trečiasis pasakų brolis, toks lietuviškas kvailėlis, yra tam tikros folklorinės tiesos atstovas, kuri iš esmės yra sukompromituota — miesto, technikos. Jis saugoja folklorinę atmintį, tiesą, kurią jis pasako nelauktoje vietoje. Kyla tam tikros absurdo situacijos. O kito poeto, Algimanto Žukausko, kūryboje įdomi yra pasakotojo vieta — kai veikėjas pasakoja apie pasakotoją ir Žukauskas apsimeta, kad jis nemoka rašyti eilėraščių. Todėl folklorinis romantizmas gali būti ir didžiai pražūtingas, ugdomas uždaro mąšinimo komplekso.

Kad gyventum mieste, reikia atsisakyti didelės, liaudies dainų išaukštintos, patriarchalinės šeimos. O šeima tai buvo visatos modelis, ramios pastogės pojučio, giminytės ryšių, židinio ugnies ir slenkščio, pagaliau namų, kurie lietuviui buvo ir šventovė, ir šeimos buveinė, ir visatos centras. Mano tėvas, prisiminė M. Martinaitis, ir kiti kaimo žmonės dar prieš keletą dešimtmečių statė namus, kad pirmas ryto spindulys kristų ant stalo, ant duonos, o į vakarą langan įslystų besileidžiančios saulės atšvaitai. Taip buvo sukurta taupiausia ir unikaliausia

ekologinė sistema. Baigdamas pranešėjas pasakė, kad šiandieną nieko panašaus negalima pakartoti, atitinkamai nenusiteikus, kadangi pirmiausia mes prarandame tą kultūrą — elgesį, charakterį, motyvus. Folkloro atsarginė sistema išskylanti lyg iš pasakos kritiškais momentais.

Simpoziumą „Tradicija ir novatoriškumas dabartinėje lietuvių literatūroje“ pravedė Kęstutis Keblys. O mintimis dalijosi Algimantas Bučys, Ilona Gražytė-Maziliauskienė, Marcelijus Martinaitis, Vytautas Martinkus ir Rimvydas Šilbajoris.

Tradiciiniame literatūros vakare savo kūrybą skaitė ne tik svečiai iš Lietuvos, bet ir išeivijos poetai: Leonas Lėtas, Živilė Bilaišytė ir Liūnė Suteima. Po įtempto suvažiavimo darbo šis literatūros vakaras susilaukė nuoširdaus klausytojų įvertinimo.

Suvažiavimo paskutinę dieną, rugsėjo 8, literatūros mokslininkės Ilona Gražytė-Maziliauskienė ir Violeta Kelerienė pristatė dviejų išeivijos romanų recenzijas, kurias jungė paslaptingas pavadinimas „Kažkas, kažkas ir triukš-

Santaros-Sviesos suvažiavime Tabor Farm, Sodus, Michigan, 1985 m. rugsėjo mėn. 5-8 d.: Algimantas Bučys, Marcelijus Martinaitis, Raimundas Mieželis, Leonas Lėtas. Nuotrauka Vidos Kuprytės

mas aplink save". (Paslaptis paaiškėjo pranešimo pabaigoje — tai buvo dar neparasytų romanų recenzijos, sukurtos pačių prelegentų.) Su šia paskaita baigėsi oficialioji Santaros-Sviesos suvažiavimo dalis. Lakštuonė Vėžienė santaričių vardu padėjo

rengėjams ir paskaitininkams ir atsisveikino. Iki ateinančių metų!

*

Pirmoji šio apžvalginio straipsnio dalis buvo išspausdinta „Draugo“ priedo 1985 m. lapkričio mėn. 2 d. laidoje. Nors šisinio paruošimas užtruko, mums malonu skaitytojams jį pateikti dar prieš metų galą. -Red.

Antras kaimas South Bostono scenoje

Grupė vaidintojų, išaukštų Amerikoje, kad kalbėtų taip gerai lietuviškai — nuostabu. Sužinojau, kad tik viena aktorė turėjo profesionalų pasiruošimą, kas irgi stebina, nes mėgėjai vaidina laisvai, gerai taria, jų judesiai laisvi, vienas aktorius atlieka įvairias roles ir atlieka gerai.

Kada scenon išėjus aktorius pradėjo klausinėti publiką, niekas nesijuokė. Kodėl? Sukelti juoką mūsų lietuviškoje visuomenėje yra daug sunkiau, kaip sukelti ašaras, nes mūsų visuomenė neturi vienos vertybių skalės, priimtinos Chicagai ir Bostonui, penkiasdešimties metų žilstantiam jaunuoliui ir porą dešimtmečių vyresniam pensininkui.

Ką bekalbėti apie Amerikoje gimusius lietuvius. Tradicinių vertybių supratimas, kad negalima juoktis iš visko, pvz., iš religinių vertybių, tautinių, nėra suprantama amerikiečiui, nes jis juokiasi iš visko. Amerikietis juokiasi ne tik iš kitos politinės partijos, bet ir iš savo, ko nedaro lietuvis. Vertybių skalė, arba ką mes tikime esant gera ir priimtina ir kas yra bloga ir pajuokos verta, ir sudaro sieną tarp mūsų ir Antro kaimo programos. Norint patenkinti ir prajuokinti visus nėra įmanoma. Kada aktorius išėjus scenon pradėjo klausyti, kas esate jūs, ar kur yra scena, dauguma klausytojų užsigavo. Ar jis mus vaikaiš laikė? Net keli balsai tai kartojė.

Ne, mieli ponai, jis tamstų vaikais nelaikė. Jis tik karto-

jo, imitavo amerikiečius, jų gyvenimą. Antro kaimo sudaryta programa, ypač pirmoji dalis, buvo vertimo iš anglų ir lietuvių kalbą pamokos. Scenarijų galima šiek tiek pakeisti į lietuvišką, bet ne visuomet galima išversti anglų kalbos plonybes į lietuvių kalbos niuansus. Tai ne tik mano vienos mintis, su manimi sutiko ir protingesni už mane žmonės.

Antro kaimo programa buvo kompiliacija, junginys trumpų scenų, kuris buvo atliekamas labai gerai. Greitis, vikrumas, scenos pritemdymas, daiktų išnešimas, viskas atlikta idealiai. Techniškoji vaidybos dalis puiki, bet kur esmė? Pvz., premijos davimas „geriausiam“ veikalui. Kaip apibūdinti „geriausią“, kad veikalas yra parinktas a priori. Mintis įdomi, bet neišvystyta jokios akcijos, netgi intrigos. Žmonės mažai juokėsi, nes visiems gerai žinoma, kad kiekvienas myli pats save pirmoje vietoje, remia savo gimines, savo partijos draugus, savo kūrybą ir savo artimuosius. Kaip iš šito gyvenimiko fakto sukurti veikala, kad atsirastų intriga ir jos išrišimas? Pvz., Moljero „Šykštuolis“. Visi žino, kad šykštus žmogus laiko pinigais tik sau. Iš to buvo sukurta veikala, kuriame šykštumas tapo intriga, nes atėmus pinigus iš šykštuolio, jo elgesys pasikeitė. Cia įėjo psichologinis momentas: gaudykite visus, gaudykite ir mane...

Antras kaimas turi entuziaz-

mo, bet darbo kelias nėra lengvas. Kam jūs vaidinate ir kodėl? Man, išaukštai Lietuvoje ir išgyvenusiai jos Nepriklausomybę, kurios jūs nepažinote, bėgimą iš savo krašto, kas jums irgi iš pasakojimų tėra žinoma, visą baisią odiseją, kuri yra jums tik televizijos vaidyba, man ir tūkstantiams, kurie su manimi bėgo, tai yra realybė, tikrovė, kuri niekad iš mūsų psichikos neišgaruos. Ar mūsų ir jūsų mentalitetas gali būti vienodas? Psichologine prasme žmogui augant praeitis tampa gražesnė, nenuostabu, kad Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpis daugeliui mūsų tapo tabu, neliečiamybe. Jis negali būti pajuokos objektu, ir senovė, ne tik mums, bet ir šiandieną Lietuvoje junga nešančiam lietuviui yra šventai.

Kodėl jūs vaidinate? Norite visus prajuokinti? Sijono pakelimas pats savaime mūsų nejuokina. Kada jūs įprasmint kelių nusmukimą kaip komunistų sistemos kvailumą — mes juokiamės. Antroje dalyje dauguma juokėsi. Cia prieiname prie tuščio juoko, kurio daugiausia matome televizijoje, pvz., pyragų mėtymo į veidą, ir prasingo, kur kūrėjas sugeba įprasminti juoką. Juokas nėra vienodas. Šekspyras naudoja intelektą savo komedijose, klounas tik savo judesį. Daug reikšia ir žmonių mentalitetas. Nežinau, ar amerikietis juoktųsi iš tokio juoko: susitiko du armėnai, kurie turėjo po automobilį ir

Chicagos teatruose

Reaganas politinėj

satyroj

Jau ketverius metus Chicagos šiaurėje veikia vadinamas Club Victoria teatras (3153 N. Broadway). Jame iš dalies kabaretinė atmosfera, tačiau šiuo metu stato spalvingą politinę satyrą: „Rapmaster Ronnie, a Partisan Revue“. Čia aktorius Jim Winter gana sėkmingai imituoja JAV prezidentą Ronald Reagan, iš linksmosios pusės vaizduodamas kai kuriuos jo vidaus ir užsienio politikos ėjimus. Satyra sukurta pagal Garry Trudeau knygą. Daugiausia susideda iš solo, duetų, trio, kvartetų ir kvintetų dainų — kompozicijos Elizabeth Swados. Pasiekė ir Los Angeles, ir Bostono sceną, kur sumaniai pasireiškė tas pats režisierius, kaip ir dabar Chicagoje — Bill Castellino, baigęs scenos studijas Bostono universitete, pažymėtas keliomis pramijomis. Jis ne vien išradęs režisierius, bet ir choreografas, įvesdamas ir į šį pastatymą nuosaikaus šokio numerius.

Šis pastatymas tai ne tiek drama, kiek satyrinių dainų mozaika, kur centre Reaganą vaizduojantis aktorius, parodantis prezidentą susitikime su spaudos atstovais, su universitetą baigusiais studentais, įveliant ir mokesčių problemas, ir politinius klausimus, kaip Salvadora ir kitus. Vyksmas vyksta žaismingai, be kokių ypatingų prezidento įveidimų, net ir su labai mažomis vulgarumo įtarpomis. Aktoriai įpratę, visi dainininkai. Synthia Hardy vaidinusi ir Kanados scenoje, Kathy Santen baigusi Northwestern universitetą, Richard Henzel buvęs ir Didžiosios Britanijos scenoje, rodesis televizijoje ir filmuose, Jim Winters įtrauktas į komercinius pastatymus. Visas pastatymas tęsiasi apie pusantros valandos ir žiūrovą sudomina įvairumu bei humoru.

J. Pr.

prie jų priėjo jų draugas, neturintis automobilio. Padėkim jam įsigyti automobilį, jie nusprendė abudu. Sutikę draugą, kuris neturėjo namų, o jie turėjo, padėjo draugui nusipirkti namus. Susitiko du lietuviai, jie abudu sėdėjo kalėjime. Prie jų priėjo draugas, kuris kalėjime nesėdėjo. — Žiūrėk, jis dar kalėjime nesėdėjo, tarė vienas kitam. Kuo greičiausiai pasodinkime jį į kalėjimą...

Gražūs ir gabūs yra Antro kaimo aktoriai ir jų režisierius. Linkėtina jiems sėkmės sunkiame juoko teatro darbe, kad jie dar ilgiau mės juokintų. Antrą kaimą pasikvietė į South Bostoną Lietuviškos skautybės fondas. Vaidinimas įvyko 1985 m. lapkričio mėn. 16 d. Vaidino šie aktoriai: Vida Gilvydienė, Jūratė Jakštytė, Indrė Toliušytė, Eugenijus Butėnas, Edvardas Tuskenis, Arvydas Vaitkus.

Elena Vasyliūnienė

„Draugo“ 1985 metų kultūrinio priedo turinys

(Atkelta iš 3 psl.)

ATSIMINIMAI

E. B. Gyvas prisiminimuose a.a. solistas Vladas Baltrušaitis 9.21
J.S.G. 1940 metų birželis ir Lietuva (neskelbtų užrašų fragmentai) 6.8
KARVELIS, P. Aleksandra Stulginskį, Lietuvos Respublikos prezidento suvažiavimas 11.2 ir 12.28

MACIŪNAS, Vincas. Pranas Čepėnas — keli prisiminimų brūkšniai 12.28

SUKAKTYS

Alfonso Grauslio kunigystės 60 metų sukaktis 6.22
a.l. Antanui Baranauskui 150 metų 3.23
BRADŪNAS, Kazys. Lietuvių dailės nepriklausomybininkas — Adolfo Valeskos aštuoniasdešimtajam gimtadieniui 3.16
BRADŪNAS, Kazys. Rašytojui Vincui Ramonui 80 metų 1.19
DAMUŠIS, Adolfas. Ateitininkijos 75 metų sukaktis 6.22
DAMUŠIS, Adolfas. Dr. Juozui Girnui 70 metų 5.25
KAS/RAC Lietuviškojo valstybinio gumo gyvasis simbolis (Aleksandras Stulginskis) 3.2
k. brd. Kazio Borutos gimimo ir mirties sukaktys 1.12
PRUNSKIS, Juozas. Jono Gielgudo sukaktis 8.3
SLAPELYTĖ-SIRUTENĖ, Gražutė. Pirmosios lietuviškos gimnazijos jubiliejus 10.19
TRIMAKAS, Kęstutis. „Draugo“ išleidusios ir išlaikiosios versmės

(„Draugo“ 75 metų sukaktis) 6.1
VARDYS, Vytautas. Profesoriaus Meissnerio sukaktis 10.12
ŽUKAUSKAS, Vitalis. Antaninos Binkavičiūtės-Gučiuvičienės jubiliejus 8.10

KULTŪRINĖ VEIKLA

ajl. Atidengtas šlykštus išeivių sąmokslas prieš kultūrą 9.7
Akademinių skautų sąjūdžio studijų dienos 8.17
a.m. Popietė su Birute Pakelevičiute 4.27
A. M. Vakarone su Julija Švabaite-Gyliene 6.1
a. m. Žodžio ir muzikos vakaras Ateitininkų kongrese 9.14
Antano Skėmos archyvas 11.30
ARBAS, Edmundas. Penktajam Mokslo ir kūrybos simpoziumui artėjant 11.6
Apie šeimą, mokyklą ir visuomenę (JAV LB Svetimo tarybos konferencija) 4.20
BILĖNAS, Jonas. Mokslo ir kūrybos simpoziumų tikslai ir prasmė 12.14
GRINCEVIČIUS, Česlovas. Ten, kur gyvena Romeo ir Julija... (Europos lietuvių studijų savaitė) 10.5
GUSTAITIS, Algirdas. Lietuviškos pasakos plokštelėje 1.26
Iš Algimanto Mackaus knygų leidimo fondo veiklos 5.11
J.S. Literatūros vakaras Chicagoje 9.28
JUODVALKĖ, Eglė. Pabaltiečių namai Prancūzijoje 5.11
JUODVALKĖ, Eglė. Trisdešimt antroji Europos lietuvių studijų savaitė 10.5
k. brd. Sekintas losangeliečių pavyzdys 11.16
K. D. Baliai Sruogai atminti ekspozicija Kaune 2.2
K.P. Poezijos dienos Chicagoje 5.18
Kron. Dailių menų klubas Kalifornijoje 6.8
KUBILIUTĖ, Ramunė. Į ateitininkų

jos 75 metų jubiliejinį kongresą žvelgiant 9.21
KUPSTAITE, Nijolė. Santaros-Sviesos suvažiavimas 11.2
Kuraičio raštų rinktinė paruošta spaudai 10.19
Leidžiamai Juozo Keliučio prisiminimai 1.5
Literatūra Penktajame mokslo ir kūrybos simpoziume 11.23
LIULEVIČIUS, Vincentas. Lietuvos valstybinė šventė 4.6
LKK. Lietuviškos knygos klubo naujos knygos 4.27
LKMA tryliktojo suvažiavimo programa 12.14
MARKELIS, A. Ateitininkijos 75 metų jubiliejinis kongresas: žodžio ir muzikos vakaras 8.24
MARKELIS, A. LB Kultūros tarybos premijas sutinkant 5.4
Nauji lietuvių rašytojų draugijos nariai 2.16
PLUKAS, Vytautas R. Knygos Ten, ekrane sužibus stiktuovės Holivude 5.25
PRUNSKIS, Juozas. Mūsų kultūros šventė (Penktasis mokslo ir kūrybos simpoziumas) 12.7 ir 12.14
PRUNSKIS, Juozas. Poezijos dienos Chicagoje 6.8
Pr. V. Reikia ir to, ir kitko 9.21
Pr. V. Spaudos platinimo reikalai 1.5
RĖKLAIŠTINĖ, Janina. Lietuvos kultūros ir mokslo skleidimo darbas dar mūsų laukia 12.7
ROCIŪNAS, V. Leidėjas Juozas Kapočius 5.4
Savo kultūrinės vertybės teisingausi me patys... (Pokalbis su LTSC organizatoriais Jonu Račkausku ir Tomu Remeikiu) 1.5
SAUDARGIENĖ, Ava. Literatūrinė popietė Sidnėjėje 10.19
STEMPUZIS, Juozas. Radijo konkurso trys premijos 5.4
Teologija Penktajame mokslo ir kūrybos simpoziume 11.23
32-am Santaros-Sviesos suvažiavimui artėjant — kalbamės su Liūta Mockūnu 8.31
2. Herojiška aparacių kova prieš užnuodytą eterį 8.31

NEKROLOGAI

BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Alicijos Rūgytės atminimui 8.3
NATKEVIČIUS, Vincas. Žymiam teologui amžinybės iškeliavus (a.a. Augustinas Rubikas) 9.7
P.G. Kun. Augustinui Rubikui prisiminti 8.24
Vilniuje mirė Jonas Kazlauskas 1.5

Santaros-Sviesos suvažiavime: (iš kairės) Liūtas Mockūnas, Mykolas Drunga, Tomas Remeikis, Jurgis Blekaitis, Rimantas Zemaitaitis, Vytautas Vepštas, Aleksandras Tornau ir (dešinėje iš krašto) Romas Sakadolskis.

Nuotrauka Vidos Kuprytės

„Draugo“ 1985 metų kultūrinio priedo turinys

BENDROS TEMOS

a.a.l. Apie mokslą, kūrybą ir visuomenę 11.23
 BAČKAITIS, Stasys. Lietuvių Enciklopedijos papildymų tomo belaukiant 4.13
 Č.G. Apie knygų neskolinimą 2.2
 DRUNGA, Mykolas. Apie gele, kuri ir naktį žydi — žodis del Varpo redaktoriaus pastabų 1.12
 J. A. St. Apšviesti ir kultūrinti liaudį? 12.14
 kž. Nepriklausomos kultūros pasaulis Lenkijoje 10.26
 MARIŪNAS, V. Per kultūrą esame su visa tauta 6.8
 Po 40 metų karas nepasibaigęs 4.27
 Pr. V. Antros klasės pašto juvale 3.9
 Pr. V. Puoselėjame grožinį skaitymą 8.17
 PRUNSKIS, Juozas. Pasikalbėjimas su *Chicago Tribune* redaktoriumi Harry C. Kariher 8.10
 S. Amerikiečių žurnalas perduoda lietuvių savilaidos idėjas 12.28
 URBONAS, Ignas. Mūsų tautos draugai 3.2
 VARDYS, Vytautas S. Lietuva ir išeivija 10.26
 2. Naujas amerikiečių žurnalas žvelgia į Lietuvą 9.14

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

a.l. „Mūsų idėjos — tikybės brangybė, mokslas...“ 8.24
 a.l. Tikėjimas Priskelimu — problema ir pažadas 4.6
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Dievo įsikūnijimas žmoguje ir gnostiškų krikščionybė 12.21
 CUKURAS, Valdemaras M. Padėka ir viltis 9.28
 DRUNGA, Mykolas. Dėl poezijos ir realybės 9.28
 GIRNIUS, Juozas. Krikščioniškoji atskomybė (ištrauka iš *Žmogus be Dievo*) 5.25
 KATILIUS-BOYDSTUN, Marius. Jaunimas ir dr. Juozo Girniaus mintys 5.25
 Kun. Eugenius Gerulis — teologijos daktaras 4.27
 „Krikščionis gyvenime“ leidiniai 5.25
 MARIŪNAS, V. Filosofas Juozas Girnius 5.4
 MIKOLAITIS, Vito. Laikas *Draugo* redaktoriui ir leidėjams 1.26
 SKRUPSKELIS, Kęstutis. Krikščionybės ir marksizmo konfrontacija 9.14
 V. Bgd. Suteikti formą savo gerumui 11.30

ISTORIJA

Apie Lietuvos istorijos dabartinį tyrinėjimą — pokalbis su dr. Bronium Makausku 4.13
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Dviejų šimtų metų karai tarp lietuvių ir kryžiuočių 1.12
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Tradicija politiniame gyvenime 3.30
 BLYNAS, Marijus. Dėl pilies vaizdo 1.5
 DAINAUSKAS, Jonas. Lietuvos krikščionis 6.15
 DAINAUSKAS, Jonas. Lietuvos Metrika 6.1
 DAMUŠIS, Adolfas. Kas yra mūsų draugai ir kas prieštai? 2.23
 ERINGIS, Kazys. Partizaninio karo (1944 — 1953) keturiasdešimt metų 8.10 ir 8.17
 GIRNIUS, Saulius. Valandis ir jo laikų Lietuva 11.30
 JURGĖLA, Kostas R. Kai kurie istoriniai netikslumai 1.5
 k. brd. Kas išpučiama ir kas pamirštama 3.30
 NAKAS, Viktoras. Tautos šventė — Rugsėjo aštuntąjį minint 9.21
 SRUOGIENĖ, Vanda. Apie Lietuvos didįjį kunigaikštį kilmę 3.2
 SRUOGIENĖ, V.D. Pamirštamas, bet svarbus Lietuvos istorijos epizodas — Šventosios mūšis 10.12
 V. Bgd. Valstybės kūrėjų karta 2.16
 V.D.S. Netikėti atradimai Lietuvos didįjį kunigaikštį kapuose 8.31

IVAIRŲ MOKSLAI

A.R.S. „Socialistinių enciklopedijų“ tiesos ginklas 1.12
 GIMBUTAS, Juozas. Aplančius Lietuvos kaimų muziejų 12.7
 KOJELIS, Juozas. Tyros tiesos ieskojimas — LKMA 13-to suvažiavimo proga 11.30
 LIULIUS, Gytis. Apie lietuvių kalbos istoriją (Zigmo Zinkevičiaus paskaita) 11.16
 NAKAS, Viktoras. Simbolinė politika ir susizinojimo su tėvyne būdai 2.16
 Pr. V. Archeologinis žvilgsnis į seksualumą (Marijos Gimbutienės paskaita) 5.11
 RADŽIUS, A. Amerika, raketos ir kometas 12.14
 RADŽIUS, Aleksandras. Erdvėlaivų rendezvous su kometa 11.16
 RADŽIUS, A. Gegužės mėnesio planetos 4.27
 RADŽIUS, Aleksandras. Halley kometos dienoraštis 8.17
 RADŽIUS, A. Ledo kalnas padangėje: kas gi toji kometa? 2.9
 Romas Viešulas — Temple Abroad direktorius 4.27
 VASKELIS, Bronius. Lietuvių rašybos ir leksikos raida 4.20
 ZINKEVIČIUS, Zigmas. Jotvingių kalbos žodynelis? 3.30

MENAS, PARODOS, FILMAI

Algimanto Kezio fotografijos 4.27
 a.m. Lietuviai tarptautinėje meno parodoje 5.4
 a.m. Lietuvių tautodailės ir liaudies meno paroda 3.2
 A.M. Penki dailės parodoje (D. Ancevičienė, D. Jurgutienė, R. Povilaitis, M. Stankūnienė, R. Zotovienė) 5.11
 A.P. Lietuvių moterų dailininkų draugijos suaktis (4) — Dail. Magdalena Birutė Stankūnienė 10.26
 Arėja Lietuvių foto archyvo paroda 10.19
 BALUKIENĖ, Vanda. Lietuvių moterų dailininkų draugijos suaktis (2) 8.10
 BRADŪNAS, Kazys. Ar Dobužinskis mums svetimas? 2.2
 Chicago Mokslo ir pramonės muziejaus paroda „150 Years of Chicago Architecture“ 10.12
 Dailininkų dėsmeiui 3.9
 Daiva Karužaitė-Gogola vadovauja Governors State University skulptūrų parko programai 2.2
 D.G. Ateitininkų kongreso dailės paroda aplankius 9.28
 GELAZIENĖ, Irena. Lietuvių moterų dailininkų draugijos suaktis (4) — Dail. Jadviga Paukštiešienė 10.26
 GOSTAUTAS, Stasys. Čiurlionio fantastinis menas 6.22
 GUSTAITIS, Algirdas. „Ten, ekrane sužibus“ — žiba, bet neviečia 5.25
 JAKAITIS, Edmundas. Kas yra fotorealizmas? 4.20
 JAKIMAVIČIŪTĖ, Alma. Lietuvių tautodailės instituto paroda Chicago 2.9
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Dail. Petro Kiauleno memorialinė paroda 12.7
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Lietuvių moterų dailininkų draugijos suaktis 5.25
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Telesforo Valiaus monografijos sutikimas 11.6
 KASIULIS, Vytautas. Lietuvių Fondas ir lietuvių dailė 1.12
 KASUBAITĖ-MATRANGA, Viktorija. Dailininkų dėsmeiui 11.30
 KASUBIENĖ, Aleksandra. Dail. Reginos Ingelevičienės kūrybos raida 10.19
 k. brd. Didįjį projektą metas 2.9
 k. brd. Freiburgiečių jaunystės paroda 1.26
 k. brd. Valius, muzika, poezija 11.2
 KEZYŠ, Algimantas. Atidaryta Galerija New York 10.5
 KEZYŠ, Algimantas. Keturioliktoji metinė lietuvių fotografų paroda 11.2
 KEZYŠ, Algimantas. Lietuvių portretas 14-toje fotografų parodoje 11.16
 KOLBAITĖ, Dalia. Ir kas daugiau? Žvilgis į fotorealizmą 3.30
 KRISTOLAITYTĖ, Vida. Parodos New York: Elena Urbaitytė Phoenix galerijoje ir Kęstutis Zapkus John Weber galerijoje 1.12
 KUTKUTĖ, Kristina. Ieškojimas Stanlio taptyboje 6.1
 LAPAS, Raimundas Marius. Gyva kalba grafikos laktuose 3.23
 LAPAS, Raimundas Marius. „Per taptybą išmoksčiau geriau pažinti žmogų...“ (Gabrielius Stanulius) 4.13
 LAPĖ, Pranas. Lietuvių dailės muziejaus klausimu 5.11
 LAPĖ, Pranas. Petras Kiaulėnas — alla prima 11.30
 MARKELIS, Adolfas. Keturių dailininkų paroda Indijoje (A. Sutkūnienė, M. B. Stankūnienė, M. Ambrozaitienė, V. Balukienė) 9.14
 MARKELIS, Adolfas. Zitos Sodeikienės dailės darbų paroda Chicagoje 6.8
 MARKS, Janina. Lietuvių moterų dailininkų draugijos suaktis (3) 9.7
 MATRANGA, Viktorija. Skulptoriui Vytautui Kašubai dailės premija 5.4
 NAKAS, Alfonsas. Filmas apie ankstyvuosius lietuvių išeivius Detroito 10.26
 NORKIJA, P. Lietuvių meno paroda Indijoje 8.17
 Pirmoji lietuviškų vaidybinio filmo kūrėjo pagerbimas 3.9
 Pr. V. Provanso peizažai lietuvių tapyboje (Ginos Geštautienės paroda Los Angeles) 3.16
 R.L. Norberto Lingertaičio papuošalų paroda Čiurlionio galerijoje 12.7
 R.L. Reginos Matuzonytės-Ingelevičienės paroda pradeda Čiurlionio galerijos naują sezoną 10.5
 SENUOTA, V. Dėl dailės muziejaus 6.29
 SGARBI, Vittorio. Lietuviškoji ekstazė (vertė P. Gaucys) 11.9
 ŠILEIKIS, Mikas. Dėl Lietuvių Fondo ir dailės muziejaus 1.26
 Telesforo Valiaus monografiją pasitinkant — pokalbis su jos autorium Romu Viešulu 3.9
 TRIMAKAS, Kęstutis. Drobėj ar granite pagauti žmogaus patirtį 9.28
 VIDŽIŪNIENĖ, Rūta. Kleva. Jurgio Šapkaus parodoje 6.8
 2. Lenkų filmų festivalis Gdanske 12.21

MUZIKA, KONCERTAI

A. K. Lilija Sukytė dainuoja Gruodžio dainas 3.9
 BALYS, J. Dvi naujos lietuviškos plokštelės 4.6

Baltų muzikos palikimas 11.16
 BIELSKUS, Mindaugas. Eglės Rūkstelytės-Sundstrom koncertas 11.9
 BIELSKUS, Mindaugas. Manigirdo Motekaičio rečitalis 2.2
 BIELSKUS, Mindaugas. Reginos Žymantaitės-Peters koncertas 3.23
 d. Siekta sukštai ir dorai, bet dar nepasiekta (Lino Dambravos ir Praturmės Ragienės koncertas) 10.26
 Darius Lapinskas laureatas — amerikiečių premija už Dux Magn 3.16
 „Don Carlo“ jau čia — pokalbis su Lietuvių operos dirigentu Arūnu Kaminsku 4.27
 DRUNGA, M. Audronės Gaiziūnienės rečitalis Jaunimo centre 6.1
 DRUNGA, Mykolas. Baritono Algio Grigo pirmos plokštelės proga 5.11
 DRUNGA, Mykolas. Dainos sparnais, emocijų stygomis (Evos Tamulėnaitės koncertas) 12.21
 DRUNGA, Mykolas. Meilė šaltą žiemą dieną (Lilijos Sukytės koncertas) 2.9
 DRUNGA, Mykolas. Operos raketa kyla aukštyn — keli žodžiai apie šiuos metus „Don Carlo“ 5.18
 E. V. Baltimorės kvartetas South Bostone 11.30

GRIGAS, Algis. Dviejų pianistų koncertas Toronte (Alydo Vasaičio ir Jono Govedo) 1.19
 GRINIENĖ, Alina. Pokalbis su soliste Lilija Sukyte 1.26
 GUSTAITIS, Antanas. Kuolas ar plunksna? 5.4
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Trijų kompozitorių suaktis: Bacho, Handelio ir Scarlatti 3.16
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Verdi opera „Don Carlo“ 4.6
 J. Pr. Handelio „Samsonas“ 11.2
 Kalbėmės su Jonu Vazneliu apie „Don Carlo“ 4.20
 KEPALAITĖ, Aldona. Simfoninės muzikos puoselėtojas Vytautas Marijošius 5.4
 KERELYTĖ, Svajonė. Jaunas kompozitorius Petras Aglinskis ir Loop Group 5.4
 KREIVENAS, J. Kas ta per opera „Dux Magnus“? 4.13, 4.20 ir 4.27
 KREIVENAS, J. Naujos lietuvių kompozitorių muzikos koncertas 6.1
 KUČIŪNAS, A. Neuzmirštamas muzikas Juozas Gruodis 4.6
 KUPSTAITĖ, Nijolė. „Draugo“ jubiliejinis koncertas 6.15
 LAPAS, Raimundas M. Gerai išlaikę muzikos egzaminą — mintys apie naują plokštelę „Žiburėliai“ 2.23
 LAPINSKAS, Darius. Terešės Žilytės koncerto laukiant 10.19
 LIEPAS, Stasys. Humanistinis impulsas Verdi operoje „Don Carlo“ 3.23
 LIEPAS, Stasys. Vietoj vainiko komp. Juliusa Gaideliu mirties antrosios metinės 1.5
 m. d. Kalbėmės su kompozitore Giedra Gudauskienė 11.23
 M. Dr. Geri navigatoriai mūsų dar neištirtame vandenynė — smuikai ir fleita „Margučio“ koncerte 3.30
 PLUKAS, Vytautas. „Tu man viena“ — keturių vyrų plokštelė 11.9
 Pr. V. Balsas dainuoja, o žodžiai... (Gina Čapkauskienė Los Angeles) 11.9
 RASTENYTĖ-LAPINSKIENĖ, Laima. Amerikos operų organizacijos konferencija 3.9
 SAKADOLSKIENĖ, Emilija. Viskam yra laikas, viskam yra vieta 12.14
 SKAISGIRYS, Kazys. Muzikologijos archyvas ir prof. Juozas Žilėvičius 10.19
 SKAISGIRYS, Kazys. Viešnios iš Detroito Chicagoje — miniatiūrinis vertinimas 11.2
 ŠIMKUS, Algis. Baritono Algio Grigo plokštelė 2.2
 VASYLIŪNIENĖ, Elena. Sol. Aldonos Stempūžienės koncertas Bostone 11.16
 VEBLAITIS, Julius. Didysis kompozitorius Johann Sebastian Bach 8.24
 VERIKAITIS, Vaclovas. Stankaitytė, Grigas ir Vasaitis Toronte 4.13

TEATRAS
 a.m. Ispūdžiai po kreivuoju tiltu 3.30
 J. Pr. Chicago teatroje: Švyti naujos jėgos scenoje (Babes in Barnes), Operės pagal Fellini filmą (Nine) 1.5
 Iš Londono karališkojo teatro (The Philanthropist) 1.19
 Vienos komedija (On the Razzle), Kambodijos tragedija filme (The Killing Fields) 2.9
 Pirmoji Bizet opera (Perly žvejai), Trankių dainų pynė (Pump Boys and Dinettes) 2.23
 Scenos žvaigždžių imitacija (Superstars) 3.2
 G. B. Shaw apie ginklus ir žmogų (Arms and the Man) 3.9
 Satyrinė komedija (Forbidden Broadway) 3.16
 Premijuto prancūzo drama (The Madwoman of Chaillet) 3.23
 Mozartas filme „Amadeus“, Donizetti opera „Meilės eliksyras“ 4.6
 Drama — iš dumbly į rimtį (Standing in the East Lane) 4.20
 Juodųjų teatre (Muddy Waters) 4.27
 Ievutė žvakių teatre (Evita) 5.18
 Pulitzer premiją laimėjusio dra-

mos (The Spanish Prisoner, The Shawl) 5.25
 Kuumba spektakliai (In the House of the Blues) 6.8
 Brecht drama (The Caucasian Chalk Circle) 6.15
 Stiprus aktorai lėkštame farse (Wally's Cafe) 6.22
 Augusto Strindbergo dramos (Stipresnieji, Panelė Julija) 6.24
 Slidi moderni komedija (Same Time Next Year) 8.10
 Romanas dviračių dirbtuvėje (Spokesong) 8.17
 Gabių studentų slidi drama (The Twilight's Last Gleaming) 8.24
 Anglo komedija (Season's Greetings), Kafka Chicago scenoje (Happy Birthday, Joseph K!) 10.12
 Ingrida Blekytė universiteto teatro scenoje (The Rivals) 10.26
 Amerikiečių komedija (The Foreigner), Ingrida Blekytė G. B. Shaw dramoje (Heartbreak House) 11.2
 Humoristinė mišrainė (Zoo Plate Special) 11.16
 Romantika ir konfliktai (Isn't It Romantic?) 11.23
 Sekspyro „Richardas III“, Mergytė, besiveržianti į vedybas (The Member of the Wedding) 12.21
 Reaganas politinė satyroje 12.28

JUODVALKĖ, Eglė. „Iš Lagano į Londoną — per Lietuvą“ 8.17
 Kor. Amerikiečių parduoda apie „Pabudimą“ 8.10
 koresp. Antras kaimas kelia sparnus į Vakarus 9.14
 koresp. Antro kaimo dvidešimt pirmosios sezonas 4.13
 K.Z. „Hipopotamiškas valsas“ — naujas išpuolis prieš režisierų Jurašį 2.23
 MARTINAITYTĖ, Nijolė. Siemietinis pavasaris Antrame kaime 5.18
 NAKAS, Alfonsas. Edith Piaf dramoje 11.2
 NAKAS, Alfonsas. Gogolio „Revizorius“ — vienas Stratfordo geriausių 10.12
 NAKAS, Alfonsas. Lyras kiekvienam coliu 3.16
 NAKAS, Alfonsas. Stratfordas tarp pernai ir šiemet 1.26
 NAKAS, Alfonsas. Stratfordo teatrose — devyni veikalai 5.25
 PLUKAS, Vytautas. Antras kaimas pirmame mieste Vakaruose 10.26
 Pokalbis su „Pabudimo“ režisieru Linda Pakri 6.1
 Skėmos „Pabudimas“ rytinio pakraščio spaudoje 6.22
 SRUOGAITĖ-BYLAIČIENĖ, Dalia. Teatrinės paklaidos pataisa 9.28
 t. Pabaltijiečių kolektyvas stato vengro komediją 11.6
 VASYLIŪNIENĖ, Elena. Antras kaimas South Bostone scenoje 12.28
 V. Bgd. Senosios Rusijos šviesuomenės atsisveikinimas su savo kraštu Čechovo „Vysnų sode“ 3.23
 VISVYDAS, Pr. Sypsojaisi, kaip geležėlė praradęs (Antras kaimas Los Angeles) 10.19

LITERATŪRA
 a.l. Brazenas išaiškina tarybinės literatūros pranašumą 10.19
 A. L. Dar sykį... šventas Kazimieras (Jurgio Gliados *Kovo keturiolį*) ir Anatolijaus Kairo *Šventasis Princas*) 3.9, 3.16 ir 3.23
 a. l. Algimanto Mackaus *Augintinių žemės* sutiktuves 6.1
 Aloyzo Barono vardo novelės konkurso premija Juozui Toliušiu 9.14
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Ar poezija yra realybė? 9.7 ir 9.14
 BLEKAITIS, Jurgis. Keli žodžiai apie poetą — Alfonso Nykos-Niliūno naujo poezijos rinkinio belaukiant 5.4
 BRADŪNAS, Kazys. Juozas Girnius ir grožinė literatūra 8.3
 CINZAS, Ed. Atviras laiškas V. A. Jonynui 3.16
 FINKELŠTEINAS, Eitanas. Lietuvių poezija ties senosios Jeruzalės sienomis 4.27
 GUILLÉN, Jorge. Integrali poezija (vertė Birutė Cipijauskaitė) 4.6
 IESMANTAITĖ, Rasa. Apie „Mankurtą“ — svetimžodį, įėjusį į gyvąją mūsų kalbą krašte (Cingis Aitmatova) 5.18
 IESMANTAITĖ, Rasa. Priešas prieš straipsnio apie Cingis Aitmatovą 6.15
 iz. „Vidinė emigracija“ Rytų Vokietijoje ir Lietuvoje 6.15
 J. Pa. Lietuvoje dingio naujasis Nobelio premijos laureatas 1.19
 J. Pa. Sluckio „tarybinė opera“ apie lietuvių literatūrą 3.16
 JONYNAS, Vytautas A. Apie išplaukimą į tarptautinius vandenius 1.19 ir 1.26
 KAIRYS, Anatolijus. Keli žodžiai Vincui Ramonui 10.5
 k. brd. Alfonsas Nyka-Niliūnas — Lietuvių Bendruomenės premijos laureatas 3.2
 Kalevalos 150 metų sukaktis 1.5
 KAVALIŪNĖ, Jolita. O. V. Milasčiaus poezijos pasaulio bruožai 3.23
 KAVALIŪNAS, V. Žmogus literatūrinio srovų bangose 2.2
 KAZIMIERAITIS, B. Bookerio premija už pirmąjį rašytojos romaną 11.23
 KAZIMIERAITIS, B. Japonų rašytojai milijonieriai 4.6
 KAZIMIERAITIS, B. Pagrėbštai 3.2 ir 3.9
 Knygos vasaros atostogoms 6.29

KUBILIŪTĖ, Ramunė. 1985 m. Ateities seminaras Chicagoje 12.7
 1. Lenkų rašytojo alegoriniai romanai apie totalitarizmą 10.5
 1. Literatūrinės varžybos Rusijoje ir jų aidas lietuvių literatūroje 6.29
 LIEPAS, Stasys. Jonas Vizbaras — Sėduvas apie naująjį savo romaną 6.15
 Lietuviškos knygos klubo naujos knygos 4.27
 LRD 1984 m. premija Albinui Baranuskui 9.7
 MARKELIS, Adolfas. Naujas veidas *Draugo* romano konkurse 1.26
 MELNIKAS, P. Apie romaną *Ped-sakai liūne* 8.24
 MELNIKAS, P. Įsienėjimais, šablonais ir ribos 11.2
 MELNIKAS, P. Koks herojaus vardas? Arba: smulkmenos ir masė 8.10
 MELNIKAS, P. Nobelio premija „naujam romanui“ 10.26
 „Mylų ir stebių žmogų...“ (Pokalbis su *Draugo* romano laureate Julija Svabaite-Gyliene) 4.27
 NATKEVIČIUS, Vincas. Žaliojo Lietuvos kaimo dainių užgesus — poeto Antano Miškinio atm. mui 2.23
 P. Min. Dvi literatūros 11.9
 SAX, Boria. Krauju ir neišdildomu rašalu 6.15
 Siūlome knygas... 2.16
 ŠIMKUTĖ-POCIENĖ, Lidija. Poetas dviejų kultūrų sankryžoje 1.26
 TYRUOLIS, Alf. Vergilijaus „Georgikos“ lietuvių kalba 2.9
 TYRUOLIS, Alfonsas. Victor Hugo ir lietuviškoji daina pasaulinėje literatūroje 11.9
 VISVYDAS, Pr. Istorija panaši į mamą 12.14
 VISVYDAS, Pr. Posėdžiai su detonuojančiomis mintimis 10.12

POEZIJA

ALEXANDRE, Vicente. Dangui; Jūra miega; Įsiurbtas; Forma (vertė P. Gaucys) 2.9
 ANDRIEKUS, Leonardas. Įsikūnijimas; Jeigu Tu nebūdetum; Vasaros akys; Mes nebijotum; Budinai aušras; Vėlyvų rudenį; Jei kartais; Voratinkliai; Priglausk 10.19
 AUGINAS, Balyš. Žiemos pavakare; Žydriasis gėdulas; Voratinklis ant akmens 1.12
 BARANAUSKAS, Antanas. Iš „Anykščių šilelio“ 5.18
 BRADŪNAS, Kazys. Kelionė į Alvitą; Giedra ir perkūnija; Eine kleine Nachtmusik; Medis peizaže; Eisiu tėvonijon 9.7
 BRADŪNAS, Kazys. Pilėnuose; Malda lietuviškam gamtovaizdžui; Prūsijos debesys; Misko apeigos; Europos avangardo apkasos 2.16
 BRADŪNAS, Kazys. Žodžio užkalbėjimas; Prisiškelimas; Prikelti žodžiai; Susitikimas 4.6
 BRAZDŽIONIS, Bernardas. Apmastymai Halley kometos stebėjimo metu 12.28
 CERNIEKYTĖ-SIMS, Marija. Obelų žieduose; Prisiminimai; Miskė; Skliu ugnį; Spindulėlis vakarų 6.29
 GEDEKO, António. Kalėdų diena 12.21
 GINTARIS, Jonas. Eilėraščiai iš Lietuvos 11.23
 GIRIŪS, Pranas Dom. Ant morenų ir pašonėje 11.30
 GUTAIŠKAS, Jonas. Saulėlydis; Laikas; Tiltas; Amžiai; Amžiniai žydės; Veltui visiems; Akla širdis; Laiko tėkmė 6.22
 GUTAIŠKAS, Jonas. Tai kas; Tikiu gyvenimą; Pienelė; Žemdirbio paguoda; Vievėsraštis; Ūkininko malda; Ir artimas, ir tolimas 12.14
 HUGO, Victor. Vienai jaunai mergutei; Rytmetys (vertė A. Tyruolis; 11.9
 Is amerikiečių religinės poezijos (Bill Burke, Chet Corey, Louis Hajek, Hunter Dunn — vertė D. S.) 4.13
 Is japonų poezijos (suliutvino D. S.) 9.14
 JUODVALKĖ, Eglė. Eilėraščiai 4.27
 KUBILIUS, Saulius. Yra; Akys merkia; Ašara, kraujo lašas; Brėkta rytai 8.24
 KUBILIUS, Saulius. Audinys; Užaiškusi praevio daina „Esi“; Apokalipsė; Mes laukiam 10.12
 MARKELYTĖ-DAGIENĖ, Rita. Eilėraščiai 5.25
 MASAITIS, Česlovas. Garstyčių grūdai; Vis tas patas; Skubėjimai; Atostogos; Puokštė 8.10
 MASAITIS, Česlovas. Jaunimo vakaras; Nukryžiuok save; Žiedų procesija; Susitikimas 9.21
 MEKAS, Jonas. Iš „Dienoraščių, 1970-1982“ 12.7
 MICKĖVIČIUS, Adomas. Pilgrimo daina (vertė A. Tyruolis) 6.1
 MICKĖVIČIŪTĖ-RAMONIENĖ, Lionė. Aplankymas Orisoje 11.16
 MICKUTĖ-MITKIENĖ, D. Veronika; Palmių sekmadienis 3.30
 MIKALAITĖ, Ona. Klevo askežė; Sek man pasaką; Eglė, Drebulė, Ilevai 2.2
 MIKALAITĖ, Ona. Magnolijos prisikėlimas; Zenklai medžiuose; Mirazas; Malonė; Pavasario paštas 4.20
 MILASČIUS, O. V. Maldininkas (vertė Birutė Pakelevičiūtė ir Birutė Prapuolenienė) 3.23
 NAGYS, Henrikas. Svajonė 5.18
 NAZARAITE, Edita. Eilėraščiai 1.19
 NAZARAITE, Edita. Lietuvių dievdarbams; Atoslūgis; Vėjas kuria poeziją; Grėsmė; Visad būsi kam

nors reikalingas; Apie duoną; Laikas nuėmė; Pasikalbėjimas; Lietuva Motina 8.17
 NYKA-NILIŪNAS, Alfonsas. Kada mes tasyk išaiškyrėm; Užgavėnių kaukės; Algirdo kareivis prisimena žygį prieš totorius; Termopilų kareivis rauda po Letos topolais; Tryliktoji naktis; Pavasaris Washington 5.4
 OTERO, Blas de. Nakties liūtas; Su beribe dauguma; Tu, kuris žėidi (vertė P. Gaucys) 11.2
 PLUKAS, Vytautas. Iš „Marių“ ciklo 1.26
 PLUKAS, Vytautas. Rožančius susipynė 6.15
 RŪTENIS, Jonas. Ad acta 3.9
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Ateina; Rožės; Kaip riešutai; Dekoju Tau 8.31
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Eilėraščiai 2.23
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Eilėraščiai 10.26
 SEIFERT, Jaroslav. Miestas ašarose; Fabrikai pavasario peizaže; Prie karalių skliautų 3.2
 SUTEMA, Lionė. Ištraukos iš „Vendeto“ 5.18
 SLAITAS, Vladas. Aukštinis žiedas; Raudonos rožės 8.3
 SLAITAS, Vladas. Žodžių žaidimas; Vienos skaisčios moters prisiminimai; Tasai ramūs Lietuvos dangus 3.16
 SLAITAS, Vladas. Kodėl tu bėgi tolyn nuo manęs? Keturi raiteliai; Laimė 9.28
 SVABAITE-GYLIENĖ, Julija. Džiokškos dainos 1.5
 VEŠČIŪNĖ, Aldona. Firenze; Įžengimas į baroką; Lietus ir dobi-lai; Bibliotekoje; Rugsėjo pakraštis; Metų pabaigai Melburno avietės 10.5
 WHITMAN, Walt. Girdžiu Ameriką dainuojant (vertė Jurgis Bradūnas) 5.18
 WRIGHT, Judith. Pasaulis ir kūdikis (vertė Lidija Šimkutė-Pocienė) 5.11

BELETRISTIKA
 DAMBRAVA, Vytautas A. Pamokslas 6.29
 KAVALIŪNAS, Vacys. Paskutinis valsas 10.19
 MILAŠIUS, O.V. Ruduo (vertė Birutė Pakelevičiūtė ir Birutė Prapuolenienė) 3.23
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Kaimo keliai ir keliniai 6.8
 SOKOLOV, Saša. Apie traukinį, kurį vėskaitai kaip gyvenimo knyga... (ištrauka iš romano *Durnių mokykla* — paruošė V.A.J.) 8.31
 TOLUIŠIS, Juozas. Kalėdinis atgimimas 12.21
 VISVYDAS, Pr. Tų juokelių iki kelių 2.23
 WOOLF, Virginia. Vaiduoklių namas (vertė P. Melnikas) 10.12

KNYGŲ RECENZIJOS

A. R. Žaidimų knygelė pasitinkant (Eugenijos Bogutienės *Žaidimai ir raiteliai vaikams*) 4.6
 BARĖNAS, Kazimieras. Kazimierinė Lietuva Jurgio Gliados romane (*Kovo keturiolį*) 8.31
 BRADŪNAS, Kazys. Sostinės bažnyčių istorija ir dabartis (Broniaus Kvilio *Lietuvos bažnyčių V t.*) 11.23
 CUKURAS, V. Atrakintos durys i Šventraščio lobyną (Antano Rubio *Raktas į Senąjį Testamentą* 3 tomai) 8.3
 EIVAITĖ-HAUSER, Marija. Išsilavinusios moters dilema — Doris Lessing romanas *The Golden Notebook* 5.11
 GIMBUTAS, Jurgis. Pastarųjų metų kraštotyros knygos Lietuvoje 10.26
 GIMBUTAS, Jurgis. Žvejyba, statyba, mėsos ir balanos — *Lietuvos TSR liaudies buities muziejus metodinė medžiaga* 11.16
 GLIAUDAS, Jurgis. Iki pasimatymo 2005 metais — *Australijos lietuvių metraštis II* 5.11
 GOSTAUTAS, Stasys. Romo Viešulo *Teleforas Valius* 4.6
 JONYNAS, Vytautas A. Kelionė i mito miškų pavojinga (Algirdo Landsbergio *Vaikai gintaro ramuose*) 10.12
 JUODVALKĖ, Eglė. Aleksio Rannito monografija apie Čiurlionį 11.9
 KEBLYS, Kęstutis. Valiavo balto ir smagios (Jurgio Gliados *Baltos vėliavos*) 6.29
 KLIMAS, Antanas. Lietuvių kalbos kilmė (Zigmo Zinkevičiaus *Lietuvių kalbos istorija I t.*) 11.2
 KLIMAS, Antanas. Naujas lietuvių kalbos vartosenos vadovas (Juozo Vaišnio *Praktinė lietuvių kalbos vartoseną*) 9.28
 KOJELIS, Juozas. Idėjos Juozo Brazačio raštuose (*Rastų V t.*) 9.28
 KOLBAITĖ, Dalia. Stasio Ymos M.K. Čiurlionis: kūrėjas ir žmogus 1.19
 KUBILIŪTĖ, Ramunė. Kunigas Alfonsas Lipniūnas (red. Stasės Vanagaitės-Petersienės) 5.18
 KULIKAUSKIENĖ, Rūta. Nuotykių romanais *Susitikimas prie katedros* (Juozo Toliušio) 6.1
 LĖTAS, Leonas. Amerikos lietuvių kinematografija (Raimundo M. Lapo *Ten, ekrane sužibus*) 8.31
 MAŽELIS, Petras. Raimundo Mariaus Lapo *Ten, ekrane sužibus* 5.11
 PABEDINSKAS, Jonas. Kelios pastabos knyga *Nomenklatura* perskaicius 5.25

PRUNSKIS, Juozas. Lietuvos istorinių duomenų lobynas (Algirdo Gustaičio *Tikroji Lietuva*) 3.9
 PRUNSKIS, Juozas. Viena iš geriausių (Vytauto Piktornos *Šviesa ir gyvenimas*) 6.22
 REKLAITIS, P. Dvi naujos dailės knygos iš Lietuvos (Marija Matuškaitė, *Portretas XVI-XVIII a. Lietuvoje*; Vincas Kisarauskas, *Lietuvos knygos ženklai 1518-1918*) 6.15
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Antano Petrosky pasaulis (*Jurgis Petrasukas*) 4.20
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Atsisveikinant: Jono Gutausko eilėraščiai (*Tik vienas suolis*) 6.22
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Birutės Pūkelevičiūtės naujieji vaizdiniai (*Žydra ir geltona*) 8.10
 STANKUS-S